

Op zoek naar wildsporen

Leden van de KNNV zijn overal actief en doen mee aan allerlei activiteiten van verschillende afdelingen. Ieder nummer van *Natura* gaan we mee op pad tijdens zo'n activiteit en laten we zien wat onze leden drijft. Dit keer: minicursus Wildsporen op de Utrechtse Heuvelrug.

Tekst Paul van Bodengraven | **Foto's** Marco Barten

Een zonnige novemberochtend op het Leersumse Veld op de Utrechtse Heuvelrug; er zijn vervelendere omstandigheden te bedenken om op zoek te gaan naar dierensporen. Met z'n tienen gaan we, gewapend met fotocamera's, een aantal verrekijkers en aantekenboekjes, onder leiding van Staatbosbeheer-vrijwilliger Jan de natuur in. "Is dat nou van een das, of toch van een hond?"

Nieuwe kijk

Eerder deze week zijn we in één avond door Frans van Bussel ingewijd in wat we vandaag tegen kunnen komen. Van braakballen tot pootafdrukken, van patronen van bastkevers tot fijn gehakte en afgeknaagde dennenappels, de sporen van het dierenleven liggen voor het oprapen. Letterlijk soms, bijvoorbeeld aan de voet van een den, waar een specht hogerop een geschikte 'smidse' lijkt te hebben gevonden. De grond is bezaaid met dennenappels die met het nodige geweld zijn open gehakt. Herkenbaar voor de vogelliefhebbers in onze groep, verrassend goed zichtbaar voor een leek als ik. Gelukkig ben ik niet de enige voor wie dit nieuw is. De opengewerkte appeltjes gaan van hand tot hand.

Naar buiten

Een deel van de aanwezigen blijkt elkaar al te kennen van andere KNNV-activiteiten, anderen zijn net als ik voor de eerste keer

Van wie is die braakbal?

mee met deze groep. “Ik ga wel vaker op stap met de vogelwerkgroep”, vertelt Marion. “Maar dit leek me ook interessant. Als je weet wat je ziet, wordt de natuur nog interessanter. Bovendien is het een goede aanleiding om de natuur in te trekken.” En dat is op een dag als vandaag zeker geen straf.

Historie

Het Leersumse Veld ligt iets ten noordwesten van het dorp Leersum en is in de laatste ijstijd gevormd door uitspoeling van de dekzandlaag door smeltwater afkomstig van de Utrechtse Heuvelrug. Ontbossing en overbeweiding legden in later eeuwen de grond bloot. De wind had vervolgens vrijspel en zo ontstond een gebied van stuifzand en heide. Op de natte plaatsen groeide een veenlaag die rond 1800 werd afgegraven voor turfwinning. Op die manier ontstonden drie plassen. Rond 1900 werd het tachtig hectare grote gebied gekocht door een rijke ondernemer, M.C. Verloop. Omdat de grond onbruikbaar bleek voor landbouw, gebruikte hij het vooral als recreatiegebied. Zo liet hij bijvoorbeeld van de eerste plas een zwembad maken. Ook werd er een draafparcours voor paarden aangelegd.

Koeien, spechten en dassen

Van dat alles is anno 2017 niet veel meer te zien, de natuur heeft het hier weer voor het zeggen gekregen. Een kudde Piëmontese koeien houdt het jaar rond de begroeiing kort, de rest van de bewoners behoort tot de inheemse fauna. Zoals de bonte en de zwarte specht, die er lustig op los hakken in de dode bomen die her en der staan. Maar ook zoogdieren als ree, vos en das zwerven hier rond. “Er zijn twee dassenburchten hier in het gebied, maar we zien ze in levende lijven maar zelden”, vertelt Jan. Vandaag zien we wel hun sporen, bijvoorbeeld in de talrijke koeienvlaaien die door de dassen zijn doorzocht, op zoek naar smakelijke hapjes. Ook langs de rand van het wandelpad zijn op meerdere plaatsen graafsporen te zien. Een argeloze voorbijganger zou denken dat hier een wandelaar met hond voorbij is gekomen, maar als je goed kijkt zie je de vijf ragfijne sporen van de dassennagels.

Brakende vogels

Als wandelaar op stap gaan met KNNV’ers heeft eigenlijk maar één ‘nadeel’: het schiet niet erg hard op. Iedere tien stappen vindt een van mijn groepsgenoten wel weer iets wat het bekijken waard is. Zoals een braakbal, die na wat bladeren in het handboek dierensporen wordt geïdentificeerd. Er is geen botje in de bal te vinden, dus uilensoorten vallen sowieso af, leer ik. Na wat overleg houden we het op een boomvalk, die zich hier kennelijk ontdaan heeft van haren, vacht en de resten van een kever.

Klaas is gepensioneerd dierenarts en maakt aantekeningen en foto’s van vrijwel alle vondsten die we doen. “De natuur heeft altijd mijn interesse gehad en het leuke is dat ik hier steeds weer wat nieuws leer. Het is ook fascinerend om te zien hoe sommige mensen helemaal gespecialiseerd zijn in bepaalde soorten.” Zo ook Arnoud die zelf actief is in de plantenwerkgroep van deze afdeling. “Maar dierensporen vind ik ook interessant. Ik ben zelf natuurkundige en uit interesse sinds een jaar of zeven lid van de KNNV. Je steekt er wat van op en het is gezellig.”

Bastkevers en andere onbekenden

Jan is al vijf jaar actief als vrijwilliger bij Staatsbosbeheer in dit gebied en kent het gebied dan ook als zijn broekzak. Hij brengt ons bijvoorbeeld naar een plek waar we goed de knaagsporen van bastkevers kunnen zien. Hun sporen in hout, die zichtbaar worden als de bast van de boom los komt, vormen ware kunstwerkjes. Ik begreep nooit waar zulke patronen vandaan komen, maar nu weet ik beter. En zo zijn er deze ochtend nog een aantal van die ‘aha-momenten’ die maken dat ik voortaan anders naar de natuur kijk. Ik leer over harsmannetjes en gallen, bladmineerders en keutels van een haas.

Geheimen

Na tweeënhalf uur sluiten we onze speurtocht af met een kop koffie. Het Leersumse Veld heeft een aantal van zijn geheimen prijs gegeven aan mij. Geheimen die eigenlijk gemakkelijk te vinden zijn voor wie goed oplet. Ik denk dat ik ook zo’n dierensporengids ga kopen!

Graafsporen van een das.

Specht aan het werk.

Ieder nummer van Natura gaan we mee met een KNNV-activiteit. We maken een keuze uit de agenda die te vinden is op www.knnv.nl/agenda. Staan de activiteiten van uw afdeling daar ook al in?